

- Я змінюю своє ім'я (яке б хотіла мати і чому)
- Я через 10 років (при цьому презентує свою діяльність, організацію, належність до соціуму)
- Я хочу вам представити... (у парах учні розповідають кожен про себе, а потім презентують своїх сусідів перед класом)

2. Метод “Закінчи фразу”

Мета використання методу : оперативне включення учнів у діяльність, взаємодія, створення сприятливої атмосфери, встановлення комунікацій.

Порядок реалізації методу

1. Педагог пояснює умови реалізації методу: закінчити розпочату ним фразу без попередньої підготовки з врахуванням специфіки предмета (правознавство)
2. Педагог пропонує учням продовжити фразу “Я прийшов (ла) на сьогоднішній урок, щоб...”, “Чи знаєте ви, що правознавство це...”, “А ще я хочу сказати, що без знання законів...”, “Якби я був (ла) президентом...”, “Якби я був (ла) депутатом...”
3. Кожен учень по чергово повторює початок фрази і пропонує свій варіант її продовження.
4. Підсумок реалізації методу підводить педагог, пропонуючи свій варіант завершення фрази.

3. Метод “Комплімент”

Мета використання методу: створення сприятливої атмосфери, встановлення комунікації, організація взаємодії учасників для їх розвитку, оперативне включення в діяльність.

Порядок реалізації методу

1. Педагог пояснює сутність методу: кожен учень говорить комплімент сусідові як особистості (його якості, зовнішність, ставлення до інших, до навчальної діяльності, його громадянська позиція).
2. Педагог першим робить комплімент одному з учнів.
3. Учні по чергово говорять компліменти один одному.
4. Останній із учасників говорить комплімент викладачу.
5. Організується рефлексія (чи змінився настрій і як?; від чого залежало зміна стану?; наскільки ефективною була взаємодія?).

За доводами психологів успіх у спілкуванні залежить не тільки від змісту думок, висловлених співрозмовниками, але, в більшій мірі, настільки приємною є атмосфера для спілкування: не що, а як ми говоримо. Емоційне ставлення співрозмовників один до одного під час спілкування у психології називається атракцією. Саме забезпечення позитивного свідомого та підсвідомого ставлення учнів до викладача і, навпаки, є важливою умовою успішного використання перерахованих методів. Пам'ятайте, про прийоми, розроблені психологами, для забезпечення атракції:

- звертайтеся до співрозмовника, називаючи його ім'я;
- не скупіться на усмішку, що засвідчує ваше ставлення до учнів;
- стежте за своїми жестами, щоб вони були невимушеними, стриманими і доцільними і виражали почуття довіри, відкритості, щирості;

•візуальний контакт (фіксований один на одному) не лише засвідчує зацікавленість партнером і зосередженість на тому, про що він говорить, але й виконує функцію емоційного живлення. Відкритий, природний доброзичливий погляд важливий не лише для встановлення взаємодії, але й для задоволення емоційних потреб.

•роблячи комплімент намагайтеся не дуже перебільшувати позитивну оцінку, не вставляти критичні зауваження, не допускайте двозначності, враховуйте власну думку співрозмовника про себе.

На нашу думку, звернення викладача до цієї групи методів при викладанні правознавства є об'єктивно важливим тому, що правове регулювання відносин у значній мірі залежить від комунікативної культури суб'єктів правовідносин. Тобто використання цих методів забезпечує створення необхідної емоційної атмосфери, яка сприяє кращому осмисленню і засвоєнню складного знаннєвого матеріалу з "Основ правових знань".

*Вдович С.М., – доцент кафедри практичної психології та педагогіки
Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності,
кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник*

РОЛЬ ГУМАНІТАРНОЇ ПІДГОТОВКИ В ЕСТЕТИЧНОМУ РОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Сучасне суспільство вимагає висококваліфікованих, моральних, естетично розвинутих фахівців, здатних враховувати потреби ринку праці, швидко реагувати на будь-які зміни. Звичайно, професійна освіта перевагу віддає, передусім, професійно спрямованим дисциплінам, при цьому роль гуманітарної підготовки дещо применшується, на вивчення дисциплін гуманітарного циклу відводиться недостатня кількість годин, вони вважаються другорядними, незначними для професійного становлення майбутніх фахівців.

Гуманітарні дисципліни мають найбільші потенційні можливості естетичного розвитку особистості. Їх вивчення сприяє всебічному розвитку, підвищенню рівня загальної культури, естетичному вихованню особистості.

Одними з головних дисциплін гуманітарної підготовки є українська мова. Без знання державної мови сьогодні неможливо стати повноцінним громадянином, патріотом України, високоінтелектуальною людиною, політиком, державним діячем, кваліфікованим, конкурентоспроможним фахівцем у будь-якій галузі виробництва. Молода людина, яку б професією вона не обрала, має добре засвоїти різноманітні мовленнєві особливості, уміти грамотно і по-сучасному спілкуватися з діловими партнерами, від чого залежатиме становлення офіційних, службових, ділових, партнерських контактів і приватних стосунків із людьми в різних життєвих і виробничих ситуаціях. Головна вимога до навчання української мови у професійних навчальних закладах – це його професійна спрямованість, яка сприятиме підготовці конкурентоспроможних фахівців, здатних забезпечити високий духовний,

технологічний, матеріальний і культурний розвиток нашого суспільства. Теоретичні та практичні завдання на заняттях з української мови мають бути тісно пов'язані з професійною підготовкою за обраним фахом із максимальним впровадженням інноваційних комп'ютерних технологій. Навчання української мови у професійному навчальному закладі полягає в подальшому розвитку умінь і навичок у всіх видах мовленнєвої діяльності та формуванні гуманістичного світогляду особистості.

Роль мови в естетичному формуванні особистості важко переоцінити. Мова супроводжує людину все життя. Мова допомагає людині пізнавати світ, є шляхом усвідомлення естетичних, моральних, національних ідеалів.

У професійних навчальних закладах майбутні фахівці повинні навчитися активно використовувати мову як засіб спілкування в усіх сферах громадського життя, зокрема в офіційній (між установами, окремою особою й установою, між посадовими особами, ділові взаємини на виробництві), налагодженню контактів, вибудовуванню гармонійних взаємин. На заняттях з української мови важливо значну увагу приділяти професійній лексиці, засвоєнню термінів конкретної сфери діяльності, галузі виробництва. На жаль, сьогодні відсутні українські тлумачні та перекладні словники для багатьох професій, тому викладачам і студентам часто доводиться користуватися відповідними російськими довідниками чи посібниками. Покращенню ситуації сприяли б підготовка відповідної літератури (навчальних, методичних посібників, довідників), розробка словників для конкретних сфер діяльності, галузей виробництва. Равдання викладача-мовника в естетичному розвитку майбутніх фахівців – показати перевагу та красу українських термінів і слів-професіоналізмів, їх відповідність конкретному мовному контекстові.

Важливе місце у сучасному навчально-виховному процесі посідає вивчення іноземних мов. Вся система освіти в галузі іноземних мов має формувати в учнів та студентів уміння іншомовного спілкування, що сприятиме інтеграції українського суспільства до світової спільноти.

Іноземні мови мають великі потенційні можливості в естетичному розвитку особистості. Майбутні фахівців мають можливість ознайомитися із зарубіжними творами мистецтва в оригіналі. Завдання викладача – показати красу мови, яка вивчається, представити кращі літературні твори різних народів, стимулювати бажання вивчати і спілкуватися іноземною мовою. Як зазначає О. В. Палка, на вищому рівні вивчення іноземної мови доцільно використовувати оригінальні літературні тексти, оскільки саме вони забезпечують певні переваги у процесі оволодіння іноземною мовою і сприяють досягненню комунікативної компетенції [3, с. 121].

Українська та зарубіжна літератури (ці навчальні дисципліни вивчаються у ПТНЗ) мають виконувати естетичну, пізнавальну та виховну функції. Адже кожен художній твір, що вивчається, не лише відображає певну історичну дійсність і людину в ній, її внутрішній світ, а й має виховувати нову українську людину, вільну, розкріпачену в своєму самовираженні, розвинену духовно, морально, етично й естетично. Ці дисципліни мають найбільший потенціал у вихованні особистості, естетично розвинутого читача. Завдяки зарубіжній

літературі учні мають можливість ознайомитися з фундаментальними світовими цінностями культури, прилучитися до скарбниці світової літератури.

Викладання української та зарубіжної літератур має бути взаємопов'язаним. До вивчення зарубіжної літератури викладач має долучати матеріал курсу української літератури, забезпечуючи цим міжпредметні зв'язки та реалізуючи комплекс функцій, а саме: естетичну, пізнавальну та виховну. Основне завдання викладачів української і зарубіжної літератур – залучення учнів до фундаментальних цінностей культури у взаємодії їхніх національних, культурно-історичних і загальнолюдських значень.

Викладання навчального матеріалу з літератури потрібно постійно пов'язувати з фаховими особливостями професійної освіти.

Викладачі української та зарубіжної літератур повинні постійно стимулювати і підтримувати бажання учнів читати книги. З цією метою літературне мистецтво доцільно інтегрувати з іншими видами мистецтв (музика, хореографія, образотворче мистецтво, опера, балет, кіномистецтво тощо). Така інтеграція не лише стимулює до відвідування театрів, картинних галерей, концертів, різноманітних виставок, а й сприяє розвитку творчого мислення учнівської молоді, спонукає до створення власних художніх творів.

Література як один із навчальних предметів гуманітарного циклу в професійних закладах освіти змістовно пов'язана з цілим рядом інших навчальних предметів. Озброюючи учнів глибоким пізнанням світу і людини, література постійно вступає у взаємодію з історією, суспільствознавством, філософією, культурою тощо. Встановлення органічних взаємозв'язків літератури з іншими навчальними дисциплінами не лише збагачує і поглиблює гуманітарну освіченість учнів, а й позитивно впливає на якість засвоєння знань усіх предметів соціально-гуманітарного циклу. Міжпредметний підхід до якості навчання вимагає від викладача-мовника постійного здійснення міжпредметних зв'язків і науково виправданого використання таких відомостей і фактів з інших предметів, включення яких в уроки літератури результативно впливають на інтелектуальне і духовно-моральне становлення особистості. Викладач літератури, як свідчить практика, досягає плановірності та гнучкості у вирішенні проблеми міждисциплінарних зв'язків лише за умови глибокого вивчення навчальних програм суміжних предметів і встановлення особистих контактів із викладачами мови, суспільствознавства, культури, історії [2].

Значні потенційні можливості в естетичному розвитку майбутніх фахівців мають соціальні дисципліни : історія, правове виховання, основи філософії. Ці дисципліни мають, з одного боку, значний потенціал естетичного розвитку особистості, а з іншого – потребують естетизації, що сприятиме їх ефективнішому розумінню та засвоєнню.

Доцільною в цьому аспекті є інтеграція соціальних навчальних предметів із мистецтвознавчими дисциплінами, розвиток чуттєво-емоційної сфери особистості учнів, поєднання чуттєвого та раціонального компонентів при їх вивченні, встановлення міжпредметних зв'язків, розробка інтегрованих курсів. Так, М. П. Лещенко пропонує за цільовим принципом визначити спільні для інтегрованих курсів навчальні завдання: виховання естетичних почуттів, світогляду; гуманізація навчального процесу; встановлення взаємозв'язків між

соціумом та особистістю; гармонізація навчальної діяльності шляхом розвитку образного й абстрактного мислення; індивідуалізація навчання; діагностика і розвиток обдарувань учнів [1, с. 127-128].

Викладачі історії, права, філософії поряд із пізнавальними завданнями повинні вміти чітко визначати й завдання афективного характеру. Йдеться про формування в учнів чуттєво-емоційного сприймання і засвоєння матеріалу. Майбутні фахівці повинні не лише сприйняти і засвоїти зміст інформації, а й виробити своє власне ставлення до неї, яке б виявлялося в їх емоційному стані, інтонації, жестах, міміці.

Розвитку чуттєво-емоційної сфери під час опанування соціальних дисциплін сприяє широке використання експресивних художніх засобів. Наприклад, вивчаючи ту чи іншу історичну подію, поряд із викладенням теоретичного матеріалу, можна використовувати репродукції відомих художників, музичні твори, художні фільми тощо. Це сприятиме пробудженню почуттів, а отже, кращому засвоєнню навчального матеріалу.

Важливим моментом є перенесення історичних подій, подій загальнодержавного чи міжнародного значення в особистісну площину. При вивченні соціальних дисциплін повинен постійно працювати принцип індивідуальної причетності особистості. Так, учнів та студентів доцільно активно залучати до визначення власного родоvodu, праатьківщини предків, їх участі в тих чи інших історичних подіях, використання досвіду тих чи інших правових чи економічних стосунків.

Визначаючи естетичні координати соціальних дисциплін, М. П. Лещенко пропонує звертатися до різних видів мистецтв і рекомендує: з метою мотивації навчальної діяльності використовувати на першому етапі (вербальної подачі матеріалу) ознайомлення з матеріалом різних видів мистецтв (репродукції, музичні п'єси, відеозаписи балетних і драматичних вистав); з метою поглиблення розуміння давніх подій вивчати пісні, інсценізувати легенди, міфи, казки, оповідання і повісті; оцінювати рівень засвоєння навчальної теми за здатністю учня виконати творче завдання [1, с. 131].

Таким чином, соціально-гуманітарні дисципліни мають великі можливості естетичного впливу на особистість майбутнього фахівця. Це вимагає від викладачів відмінного знання своїх дисциплін, докладання певних зусиль у процесі підготовки до навчальних занять, творчого підходу до своєї роботи, активного використання у навчанні міжпредметних зв'язків.

Список використаної літератури.

1. *Лещенко М. П.* Зарубіжні технології підготовки учителів до естетичного виховання / АПН України, Інститут педагогіки і психології професійної освіти. – 2-е вид. доп. – К., 1996. – 193 с.
2. *Музальов О.* Роль і місце міжпредметних зв'язків у викладанні соціально-гуманітарних навчальних предметів // Професійно спрямоване навчання і виховання особистості: Збірник наукових праць / За ред. *Г. П. Васяновича*. – Львів : ЛДУ БЖД, 2006. – С. 81-102.
3. *Палка О.* Використання оригінальних літературних текстів при вивченні іноземної мови студентами ВПУ // Професійно спрямоване навчання і